

ОСОБЛИВІ ПРИНЦИПИ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Вікторія Сергіївна ВОЮЦЬКА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*
<https://orcid.org/0009-0000-1014-9472>

Як відомо, контроль і нагляд за підприємницькою діяльністю, будучи особливою діяльністю із забезпечення законності у сфері підприємництва, передбачають дотримання суб'єктами контрольно-наглядової діяльності не лише вимог чинного законодавства, але й вимог ряду засадничих принципів організації та здійснення цієї діяльності. Такі принципи мають узгоджуватись із метою та завданнями права у цілому, будучи важливими гарантіями правопорядку в державі загалом та в сфері підприємницької діяльності зокрема, закладаючи основу для правомірного, етичного та відповідального виконання посадових обов'язків. Враховуючи переваги і недоліки позицій українських вчених щодо змісту та структури принципів контрольно-наглядової діяльності [див., напр.: 1; 2], а також контролю і нагляду у сфері підприємницької діяльності (та суміжних процесів) [див., напр.: 3; 4], доходимо висновку, що принципи контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю слід поділити на три групи: загальноправові, спеціальні та особливі засадничі ідеї. Разом із тим, в наукових напрацюваннях вчених у цілому відсутні чіткі позиції щодо структури особливих принципів контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, що є проблемою, яка шкодить розвитку наукової думки про контрольно-наглядову діяльність за підприємницькою діяльністю, а також обмежує фактичні можливості оптимізації цієї адміністративно-правової діяльності.

Осмислюючи сутнісний зміст особливих принципів контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю, доходимо думки, що такими принципами є засадничі ідеї, котрі стосуються специфічних вимог до здійснення адміністративно-правової діяльності загалом та до здійснення контрольно-наглядової діяльності у сфері підприємницької діяльності, зокрема. До таких засадничих ідей

можемо віднести, зокрема, наступні принципи: 1) принцип комунікативного зв'язку, що вимагає: сприяння відкритості комунікацій між контролюючими суб'єктами (також тими, що здійснюють нагляд) та суб'єктами підприємницької діяльності, які контролюються (перебувають під наглядом); сприяння взаєморозумінню між суб'єктами контрольно-наглядової діяльності; 2) принцип єдності знань, що вимагає єдиного та всебічного (з урахувань знань про контроль і нагляд, що вироблені в рамках права, економіки, психології, соціології, культурології та ін.) розуміння економічних операцій, норми поведінки суб'єктів господарювання, ризиків підприємницької діяльності, вимог нормативно-правової основи сфери підприємництва та ефективного контролю і нагляду та ін.; 3) принцип цілісності, який вимагає комплексного підходу до контролю та нагляду за підприємницькою діяльністю, враховуючи всі аспекти фактичного прояву вказаної економічної діяльності, а саме специфіку цієї діяльності, закони ринкової економіки, принципів фінансів, засади використання людських ресурсів, вимоги засад соціальної відповідальності та соціальної солідарності тощо; 4) принцип систематичності, плановості та раптовості, який вимагає, щоби: нагляд здійснювався на систематичній основі; контроль здійснювався у відповідності до планового характеру; для унеможливлення імітації правомірності, добросовісності підприємницької діяльності суб'єкти контрольно-наглядової діяльності здійснювали позапланові (раптові) перевірки, не перешкоджаючи при цьому реалізації підприємцем свободи підприємницької діяльності; 5) принцип причинності, котрий вказує на те, що контроль і нагляд повинні: ґрунтуватись на нормах чинного законодавства, відповідати фактичним обставинам дійсності, що визначають характер контрольно-наглядової діяльності, а також вчинятись на підставі правозастосовних актів; зосереджуватись не лише на результатах, але й на розумінні причин чи першопричин будь-якої невідповідності чи порушення; 6) принцип процесного підходу, який передбачає, що контрольно-наглядова діяльність за підприємницькою діяльністю буде: здійснюватись у відповідності до встановлених процедур, а отже – буде процедурно визначеною, прогнозованою (в юридичному сенсі) діяльністю; зосереджуватись на всіх бізнес-процесах, а не на

окремих інцидентах чи результатах (принаймні, буде розглядати інциденти, що обумовили контрольно-наглядові заходи, в сукупності з іншими характеристиками підприємницької діяльності), що сприяє виявленню системних проблем;

7) принцип розподілу контрольно-наглядових повноважень, що вказує на обов'язкове чітке: розмежування впливу на суб'єктів підприємницької діяльності в межах контролю і в рамках нагляду (здійснення нагляду не повинно відбуватись в якості прихованого контролю); розмежування та розподіл контрольно-наглядових повноважень між різними суб'єктами владних повноважень, правовий статус яких дозволяє їм здійснювати відповідну діяльність; 8) принцип об'єктивності та достовірності результатів контролю та нагляду за підприємницькою діяльністю, що вимагає від суб'єктів контрольно-наглядової діяльності добросовісно прагнути до того, щоб інформація, зібрана, оброблена та узагальнена в результаті їхніх спостережень, перевірок та ін., а також висновки за результатами контрольно-наглядових заходів були об'єктивними, неупередженими та надійними; 9) принцип зворотного зв'язку, який вимагає, щоби державою були створені умови, за яких суб'єкти підприємницької діяльності, щодо яких здійснюється контрольно-наглядова діяльність, мали реальну змогу давати оцінку заходів, яких вони зазнали, формулювати відповідні пропозиції щодо оптимізації такої адміністративно-правової діяльності; 10) принцип професіональної компетентності контролюючих суб'єктів (також тих, що здійснюють нагляд), який вимагає, щоби кадрова політика в органах, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність в сфері підприємницької діяльності, передбачала наповнення кадрами належної якості та кількості, результатом чого буде те, що контрольно-наглядова діяльність у вказаній сфері буде здійснюватися професійними публічними службовцями, які володіють належними практичними знаннями, досвідом контрольно-наглядової діяльності та ін.; 11) принцип синергізму системи контролю і нагляду у сфері підприємницької діяльності, що наголошує на пріоритетності злагодженого функціонування всіх суб'єктів публічного адміністрування, котрі здійснюють контрольно-наглядову діяльність у зазначеній сфері, де колективний результат перевершує суму відповідних індивідуальних зусиль; 12) принцип самодостатності системи контролю і нагляду у

сфері підприємницької діяльності, що вимагає від держави створення правових та організаційних умов для забезпечення самостійності посадових осіб, які повноважні здійснювати контрольно-наглядову діяльність, та відносної незалежності відповідних суб'єктів публічного адміністрування; 13) принцип відповідальності суб'єктів, які здійснюють контрольно-наглядову діяльність у сфері підприємницької діяльності, що передбачає: зобов'язання вказаних суб'єктів відповідальним чином ставитись до виконання своїх обов'язків (позитивна відповідальність); нести юридичну відповідальність за порушення вимог чинного законодавства, які на них поширюються у зв'язку із виконанням посадових обов'язків (негативна відповідальність); 14) принцип своєчасності контрольно-наглядової діяльності в сфері підприємницької діяльності, який полягає у тому, що відповідна діяльність повинна здійснюватися вчасно, а саме – попереджаючи порушення законодавства або ж виявляючи порушення законодавства на ранніх стадіях (принаймні, до моменту завершення строку притягнення порушника до юридичної відповідальності); 15) принцип оптимальності контрольно-наглядової діяльності в сфері підприємницької діяльності, що вимагає від відповідного кола суб'єктів здійснювати таку діяльність, прагнучи зберігати баланс між потребою забезпеченням відповідності підприємницької діяльності вимогам законності, а також потребою сприяння свободі підприємництва, яка не допускає накладання на бізнес надмірного тягара з боку держави та суспільства

Отже, доходимо думки, що саме *особливі* принципи охоплюють множину засадничих ідей, які є критеріями належного здійснення адміністративно-правової діяльності (загалом та контрольно-наглядової діяльності за підприємницькою діяльністю зокрема), сприяючи досягненню мети і виконанню завдань цієї діяльності. Виконання таких принципів передбачає створення збалансованих умов впливу держави на суб'єктів господарської діяльності та на суспільство у цілому, що сприяє підприємству, одночасно забезпечуючи дотримання вимог законності, захищаючи публічні інтереси та зберігаючи цілісність підприємницької екосистеми.

Список використаних джерел:

1. Артюх О.В. Принципи контролю: проблематика визначення. Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6, Ч. 1. С. 20-25.
2. Бардаш С.В. Класифікація принципів контролю як складного поліморфного явища. Економіка та держава. 2012. № 7. С. 4-8.
3. Орехова І.С. Принципи державного контролю у сфері господарської діяльності. Форум права. 2009. № 2. С. 309-315.
4. Стародубцева Т.Л. Щодо мети та принципів здійснення органами внутрішніх справ контролю господарської та підприємницької діяльності. Митна справа. 2011. № 3 (75), Ч. 2. С. 20-23.